

1. Képességszűrés és tehetséggondozás vizuális képességfejlesztéssel – /téri-vizuális/

A program célja:

A legfrissebb kutatásokra alapozott vizuális kultúra tanítás módszertana, értékelő és mérő rendszerének kipróbálása és adaptálása

Beválogatás bemutatása:

Vizuális képességmérő tesztek, mérőfeladatok

Kutató csoport létrehozása

2015/16-os tanév szeptemberétől 5. évfolyamon egy (kb. 25-30 fős) vizuális tehetségszűrés, - gondozó csoportot hozott létre Kugler Erika kolléganő, amelyben a tehetséggondozás mellett hosszabb távú megfigyeléseket végez. Hosszabb távon 4 osztály végén, 5. osztály elején a vizuális képességmérő tesztek, mérő feladatok alapján olyan gyerekeket válogatunk be a programba, akik fejlett vizuális képességekkel rendelkeznek, de nem feltétel, hogy a többi tantárgyból is kiválóak legyenek. Szükségszerű alsó (4. oszt) és felsőbb évesek bevonása a mérésekbe: a rajzsakkör és fakultációra járó (7-12-es) tanulók kijelölt képességek szerinti mérése lehetőség az összehasonlító elemzésre az alsóbb évesekkel. A „kifejlett”, „kimenet”, célorientált fejlesztés vizsgálata.

Kontrollcsoport

A kutató csoport mellett 5. évfolyamon egy kijelölt tanulócsoporthoz a kontrollcsoport. Ebben a csoportban egyes képességű diákok tanulnak, kiemelt vizuális fejlesztés nem történik, csak alapóraszámban tanulják a vizuális kultúra tantárgyat.

Gondozás bemutatása:

A kolléganő egy vizsgálatot indított, amelynek lényege, hogy egy-egy tanulóról több éven át gyűjtjük az információkat a kutatásban megjelölt képességek szerint. Minden kijelölt vizuális képességről négy éven gyűjti az információt, ami jól elemezhető képet ad a fejlődésről, fejlesztésről.

Értékelési forma: képességszűrés és rajzi portfólió.

A kutatás éve alatt a tanulók teszteredményeit rajzi (képző-, ipar- és népművészeti tervező és leképező, illetve szabad témájú alkotásait), illetve félévente két munka terveit és vázlatait is portfólióban gyűjtjük és meghatározott értékelési kritériumok szerint értékeljük.

A gyerekek vizuális fejlődése nem lineáris, hanem spirális, azaz ugrásszerű, ezért egy-egy komplexebb vizuális képességet, nagyobb kompetenciát bizonyos időszakonként (félévente, évente) mérünk. A portfólió az egyes fejlődési szakaszokból rögzít összehasonlító elemzésre alkalmas feladatmegoldásokat.

Három fő mérési területet jelöltünk meg a munka során:

1. a kutatócsoport tanulóinak meghatározott vizuális képességek szerinti fejlődése;
2. a kontrollcsoport tanulóinak meghatározott vizuális képességek szerinti fejlődése;
3. bizonyos tantárgyakra való áthatás, kompetenciák; tanulók kijelölt tantárgyakra vonatkozó eredményeinek alakulása (javulás, stagnálás, romlás).

+ 1 Felsőbb éves rajzsakkörre és fakultációra járó (7-12-es) tanulók kijelölt képességek szerinti mérése további lehetőség az összehasonlító elemzésre az alsóbb évesek eredményeivel. Ez segítené a célorientált fejlesztést.

Fejlesztendő és mérendő kiemelt képességek

Összesen 4-5 kiemelt képesség mérése:

1. Vizuális kommunikáció (részképesség: felismerés, értelmezés, vizuális elemzés, leképezés, konstruálás, anyagszámítás alkalmazás, manipuláció, rekonstrukció, absztrakció, szimbolizáció, komponálás, kreativitás);
2. Térsejtés (részképességek: vizualizáció, képzeleti munka, pszichomotoros komponensek, vizuális memória);
3. Műelemző képesség (befogadóképesség; spontán ítélet, felismerés, értelmezés, érzelmi viszonyulás és értékelő állásfoglalás, indokolt ítélet);
4. Színérzék (színérzékelés, színértelmezés, érzelmi viszonyulás, színhasználat).

Tantárgyak közötti áthatás vizsgálata

Nemcsak vizuális képességeket vizsgálunk, hanem kompetenciákat. Két kompetencia vizsgálata jól leírja fejlesztésünk

más tantárgyakra történő hatásait.

Két fő kompetencia vizsgálata:

1. Problémamegoldó gondolkodás (pl. tervezés komplex művelete)
2. Kreativitás

Új terület: médiakompetenciák

Felhasználható mérő rendszerek, tesztfeladatok: A mérésekre, mint legobjektívebb mérési lehetőség, kész vizuális képességmérő tesztfeladatok, adatbank áll rendelkezésre, a Szegedi Tudományegyetem Oktatásméleti Kutatócsoport kidolgozott online feladatai, amelyet a technika teremben, számítógépen elvégezhetnek a tanulók (résztervben kifejtve).

A program megvalósulásának biztosítottak a személyi feltételei:

Kugler Erika mesterpedagógus, az intézmény vizuális és környezetkultúra szakos tanára vezeti a képességszűrés és tehetséggondozás programunkat. Erika nagy szerepet játszik abban, hogy az intézményünkben a művészeti nevelés ötvöződik a tehetséggondozással, mely az iskolánkban folyó vizuális kultúra tantárgy nyújtotta fejlesztési lehetőség tudatosabbá tételét segíti. Fejlesztendő és mérendő kiemelt képességek, kompetenciák: a vizuális kommunikációs képességek, a térszemlélet, a műelemző képesség, a színérzék; a problémamegoldó képesség, a kreativitás és a digitális kompetenciák. A Magyar Rajztanárok Országos Egyesülete kiemelkedően magas színvonalú művészetpedagógiai és művészeti munkásságának elismeréseként emlékéremet adományozott Kugler Erika tanárnőnek, a Szent István Sport Általános Iskola és Gimnázium rajz- és vizuális kultúra szakos tanárának. A díjat ünnepélyes keretek között Szalai József az egyesület elnöke és Boldizsárné Kovács Gizella vezető adták át a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnáziumban 2017. március 5-én.

Hatásvizsgálat bemutatása:

I. Tanév

5.C osztály

Fejlesztő munka: képesség fejlesztések köré felépített tevékenységek, feladatok, projektek.

Tanulók munkáinak dokumentálása az egész tanév folyamán megtörtént.

A tanulók értékelése a feladatsorok és projektek elvégzése után folyamatosan, az összegző értékelés jeggyel és szövegesen tanév végén megtörtént.

A tanulók portfóliós anyagainak gyűjtését a vázlatfüzetbe dolgozással, a térbeli (3D) munkák tárolását a fotó- és videódokumentációval oldottam meg. Az első időszakban a feladatsorok vagy projektek értékelésére, a Vizuális Alkotó képesség – Vizuális Befogadó képesség értékelőlapokat alkalmaztam, melyet Kárpáti Andrea, az ELTE professzora a rendelkezésünkre bocsátott. Az Amszterdam School of the Arts tanára, Folkert Haanstra által kidolgozott mérőrendszer, „képes önértékelő lap” 12-18 éves diákok számára készült, mely a kiemelt képességek közül nagyon jól alkalmazható a gyermekek problémamegoldó képességének, kreativitásának és műelemző képességének mérésére. Az értékelőlapot tanár és diák egyaránt kitöltheti. Egy projekt, vagy munkadarab értékelése legalább két értékelőlap kitöltésével történt. Ha a gyermekek csoportban végezték a feladatot, saját magukról és egymásról is kitölthettek egy-egy értékelést. Ha több személy (tanár, diáktárs, a diák saját maga) értékelte a munkát, tanárként objektívebb összegzést tudtam készíteni a reflexiók összevetése alapján. Egy félévben legalább két produktumot értékeltünk ezzel az értékelőlappal. Az évente négy-öt értékelőlap eredményeinek összegzése, valamint a vizuális képességmérő tesztek százalékos eredménye reális képet ad tanév végére a diákokról, segíti a szöveges értékelés megírását. Az értékelőlap kidolgozása az amszterdami egyetemen folyamatban volt. A diákjaim mérése mellett az értékelőlap használhatóságát is tesztelnem kellett. Elemző beszámolót, ha szükséges, módosító javaslatot írtam a tesztről a szakmai partnernek.

Digitális kompetenciák fejlesztése: Már a mesterprogram indulásának elején bővült a kiemelt képességek száma a digitális kompetenciákkal, médiahasználattal. Az új tantervben kiemelt hangsúlyt kapott ez a terület. A mesterprogram feladatait úgy tervezem, hogy a manuális fejlesztőmunka mellett a média is eszköze legyen a feladatok megoldásainak, illetve a diákok digitális kompetenciáit is eddük.

Az első félévi munka főleg a diákokról információk gyűjtésével, képességeik megismerésével telt, illetve a diákok is megismerték a program lényegét, értékelési formáit.

A kolléganő munkájának részét képezte, hogy feltérképezze a vizuális képességmérő rendszereket. Szakmai partner mérőfeladatokat bocsátott rendelkezésére, mely különféle képességek fejlesztésére és mérésére alkalmas.

Lehetősége nyílt kipróbálni, illetve tovább fejleszteni, kiszélesíteni, komplexebb képességek fejlesztésére az egyes feladattípusokat.

A program mérési rendszerének kidolgozása hosszabb elgondolást igényelt. Az 1. tanévben a méréseket papír alapú tesztekkel végeztük. Kárpáti Andrea professzor közvetítésével felvettem a kapcsolatot Babály Bernadettel, aki a térszemlélet tesztek kidolgozója, és nagy segítséget nyújtott abban, hogy a tesztjeit kipróbálhattuk. Tanév végén, májusban papír alapú téri tesztek kaptunk 5. és 8. osztály számára. Így sikerült a mesterprogramos 5. C osztály, és a kontroll 5. B osztály térszemlélet mérését megoldani. A 8. osztályos mérések is nagyon jó eredménnyel zárultak és megerősítették tanári munkánk eredményességét. Nagyon tanulságosak voltak feladattervezés szempontjából is. A májusi mérések eredményeinek összegzésével az 1. tanévben a mesterosztály kiemelt képességeinek mérése, értékelése tesztfeladatokkal és portfólióval lényegében majdnem megvalósult, kivéve a színpercepció, színérzék mérését. A színérzék fejlesztése hangsúlyt kapott a fejlesztőmunka során, de objektív mérőrendszerrel történő ellenőrzése nem történt meg, mert a színpercepció tesztek még nem álltak rendelkezésünkre, kidolgozásuk még folyamatban volt. Erre a következő évben került sor.

Az eredményekről a szülők és tanulók számára a jeggyel történő értékelés mellett szöveges értékelést készült minden tanulóról, amelyet a bizonyítványuk mellé betétlapként kaptak kézbe. Az értékelés szövegezését a szakmai partner is ellenőrizte, valamint az igazgatóval, az iskolapszichológussal és az osztályfőnökkel is megtörtént az egyeztetés. A szöveges értékelés részletezi a szülők és gyermekek számára is értelmezhető módon a képességeik, személyiségük jelenlegi szintjét.

Az egyik leglátványosabb értékelési mód a portfólió bemutatása, amely kiállítás és film formájában történt meg az Iskolagalériánkban. A diákok legjobb munkáiból egy kiállítást rendeztem. A tanulói munkák mellett az első év élményeiről a gyermekekkel készítettünk egy filmet, amelyben a tanulók is beszélnek a programról és saját és társaik munkájáról. A film a kiállításmegnyitón került bemutatásra, amelyen a szülők és a tantestület tagjai is részt vettek. A kiállítást, Pomázi Imréné igazgató nyitotta meg.

A kiállításon bemutatott és a honlapon megtekinthető film linkje:

<https://www.youtube.com/playlist?list=PL8k6-IJ1Zvh7MLzNKKkfssYWh5uuadhu>

II. Tanév

6.C osztály

A következő tanév az előző év eredményeinek publikációjával kezdődött a bécsi InSEA konferenciával és a kiállítással az AMAPED házban. A bécsi konferencia után Budapesten a Deák 17 Ifjúsági Galériában tartottunk beszámolókat, előadásokat a bécsi élményekről. (VIMM8 2016.10.15.)

A Mesterprogram a 6.C osztályban folytatódott;

Az előző tanév során a mérés és értékelés papír alapú tesztekkel valósult meg. 6. évfolyamon sikerült megvalósítani az online típusú vizuális képességmérést, amely összefüggött egy másik kezdeménnyel, mely a „mesterprogram 5. évfolyamon történő újraindításaként” is felfogható. A szakmai partner Kárpáti Andrea professzor Szakmódszertani pályázatot adott be a Magyar Tudományos Akadémiához, mely díjat is nyert. Címe: MTA-ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport, Moholy-Nagy Vizuális Modulok — A 21. Századi Képi Nyelv Tanítása, 2016-2020. A pályázat célja, egy, a törzsanyagot kiegészítő moduláris rajzterv kidolgozása, amely szerint a modulok választhatók lennének, alkalmazkodva az adott település (vizuális) kultúrájához és az iskola lehetőségeihez, a tanulók vágyaihoz és a tanár habitusához. A tanítási, tanulási program megírására, és a kísérleti program tanítására rajztanárokat kértek fel, köztük Kugler Erika kolléganőt is.

A 6.C mesterprogramos osztállyal párhuzamban tehát az 5.A és 5.B osztályokban „újraindult” a vizuális képességfejlesztő program. A kutatókkal együtt dolgozva könnyebb volt megvalósítani a 6.C osztályban és a 6.B kontroll osztályban az online méréseket. A kutatók a Szakmódszertani pályázathoz speciális tesztekkel dolgoztak ki a vizuális képességek mérésére: TCT kreativitás teszt, pszichológiai immunkompetencia, színpercepció, vizuális kommunikáció, térszemlélet, kombinatív és divergens gondolkodás. 5 évfolyamon és 9-es kontroll osztályunkban elvégeztük a Szakmódszertani pályázat tesztjeit online környezetben, melyet a Szegedi Tudományegyetem Oktatásméleti Kutatócsoport Diagnosztikus mérések fejlesztése eDia rendszer tesz lehetővé. A szakmai partner Kárpáti Andrea professzor segítségével három doktorjelölt tanárral (Tóth Alisa, Babály Bernadett, Simon Tünde) sikerült megbeszélni, hogy a 6.C mesterosztály és a 6.B kontroll osztály számára is készítsenek térszemlélet, és színpercepció, vizuális kommunikáció teszteket. Ezzel megvalósul a színérzék mérése is, amelyre eddig nem volt mérőrendszerünk. A teszteket többször is elvégezték a diákjaink online környezetben. A tesztek kiértékelését iskolai

szinten százalékos értékekkel elvégeztem. A kutatók beszámolókat küldtek a mesterprogramos és kontroll osztályokról, melyet diákjaink az előző évben 5. évfolyamon papír alapon, 6. évfolyamon pedig már online végeztek. A teszteredmények az ország más iskoláinak teljesítményével összehasonlítva is elemezhetővé váltak. Az országos méretű statisztika kiemelkedő eredményeket mutatott iskolánk diákjairól. A kutatók kérték, hogy ha új a mesterprogramos munkákat is érintő tesztek dolgoznak ki, segítsük kipróbálással, véleményezéssel munkájukat. A mérőrendszerek ismerete, segíti a tudatosabb tananyagszervezést, fejlesztőmunkát. Míg a nagy online tesztek a diákok csak félévente fogják végezni a továbbiakban, a 6.C osztályban a feladatok értékeléséhez továbbra is a holland vizuális alkotás és befogadás értékelőlapokat alkalmaztam.

A jövőben megoldandó feladata a mesterprogramnak a tantárgyi áthatások vizsgálata. A térszemlélet tesztek kapcsolatot mutatnak a matematikai kompetenciákkal, a műelemzőképesség a szimbolikus gondolkodással (irodalom), a jövőben szükséges lenne a kombinatív és divergens gondolkodás teszt elvégzése, amely a kreativitáson kívül szintén méri a matematikai logikát.

Mivel az 5. évfolyam Tanítási tanulási programjának célja a média és a digitális kompetenciák fejlesztése, újszerű feladatok kerültek be a 6.C osztály mesterprogramjába is.

Tanév végi értékelések: A mesterprogramos osztály tanulóinak év végi szöveges értékelése az online tesztek százalékos eredményeivel bővült. A kidolgozott szöveges értékelést az MTA Szakmódszertani osztály értékelésére is átvette a kutatásvezető.

Tanévzáró kiállítás: Az év végi három osztályban történő mérés és értékelés, és a számos iskolai program miatt a mesterprogramos 6.C osztály és az MTA Szakmódszertani pályázatos 5.A és 5.B osztály zárókiállítása 2017/18-as tanév évnnyitó kiállítása lett. A kiállítást Kárpáti Andrea professzor és Pomázi Imréné igazgató nyitották meg. A kiállításon jelen volt Dr. Tóth Tibor egyetemi tanár (Eszterházi Károly Egyetem).